Usuasjandus ja kirik.

J. Aunver.

Konfessionaalne koosseis ja kogudused. Kaugelt kaaluv enamik Tartu elanikkudest on ev.-luteri usku. Ainult väike osa kuulub apostlik-õigeusku, baptisti, rooma-katoliku, juudi jne. usku. Lk. 713 paigutatud tabelis on toodud statistiline ülevaade iga usu poolehoidjate arvu kohta Tartus.

Seda tabelit ei saa pidada sugugi täpsaks. Esmalt puuduvad andmed rea aastate kohta. Vastavatel kogudustel ei ole neid nende puudumisel võimalik olnud anda. Teiseks on mitmed kogudused oma liikmete kohta võinud näidata ainult umbkaudseid arvusid, nagu apostl.-õigeusu, rooma-katoliku ja juudi kogudus. Selgub, et Tartu linna elanikkude arv koguduste liikmete kokkuarvamisel on palju suurem faktilisest elanikkude-arvust. 1923. a. oli kõigil Tartu kogudustel kokku 65 999 liiget; Tartu elanikkude arv samal aastal aga oli 54 782. See seletub asjaoluga, et paljud koguduste-liikmed elavad väljaspool Tartu piire oma kogudustest mitte lahkudes. Kõigi uskude pooldajad Tartus peale katoliku näitavad arvulist tõusu. Viimase usu tunnistajate arv oli küll suur 1915.—1917. a., mil palju sõjapõgenejaid Tartu kokku valgus. Kui neil võimalus avanes kodumaale tagasi pöörduda, hakkas ka rooma-katoliku kogudus arvuliselt kokku kuivama. Usulahkude poolehoidjate arv oli 1923. a. ühes vanausulistega 1009. Iseäralist juurdekasvu usulahud Tartus arvuliselt ei osuta.

Eesti ev.-luteri usu kogudustest on kõige suurem Peetri kogudus. Ta algas oma tegevust 1869. a. ja seisab praegu koos kahest iseseisvast pihtkonnast. Teine pihtkond kinnitati 1913. a. Mõlemad pihtkonnad on ligikaudu arvuliselt ühesuurused. Ruumikas telliskivist kirik on pihtkondadel ühine, ehitatud 1884. a. See mahutab kuni 7000 inimest. Neist võivad 3000 istuda. Peale kiriku on kogudusel 2 õpetajamaja, 1 koolimaja ühes leerisaaliga, 1 kellamehe-maja, 2 surnuaiavahi-maja ja kolm surnuaeda.

Järgmine suuruse poolest on Pauluse kogudus. Pauluse kogudus asutati 5. IX. 1910. a. Ta osutab kiiret kasvamisvõimet. Neljateistkümne aasta jooksul on tema liikmete arv 15 tuhande pealt tõusnud 23 tuhande peale. Viis aastat tegevuse algusest hiljem, s. o. 1915. a. hakkas kogudus ehitama suurt telliskivist kirikut ja lõpetas selle hoolimata raskeist sõja-aegadest 1917. a. Kirik mahutab kuni 7000 inimest, istekohti — 3000. Altarit ehib suur marmorist kuju, kujur Adamsoni töö, ainuke sellesarnane Tartu kirikuis. Peale kiriku on kogudusel surnuaiavahi-maja ja kivist kabelihoone. — Peetri ja Pauluse koguduse teenistuses seisavad kummaski kaks õpetajat ja üks köster-organist.

Kolmandaks suuruse järele tuleb lugeda Tartu Maarja kogudust. Kaaluvam osa koguduse liikmeist on maaelanikud Tartu ümbrusest. Linnas elavate liikmete